

MAITASUN EZAREN ONDORIOAK

(Ez dirudi gaurkoa, baina hala da)

Josu Baez

Bada urte mordoxka bat, mutil koxkor, txima luze, begi beltz bat, gure auzora iritsi zela. Hamar urte zirudin, baina gehiago zeduzkan.

Lehenengo diosala: Egunon Jainkoak - hitz zorrotzez.

—Baita hiri ere.

Ni haitzur batez baratzen porru-jorran ari nintzen.

—Ari haizela - esan zidan.

—Ba..., hemen ari gaituk, hauek ere zaindu gabe ez die ezer ematen eta.

—Zer habil alderdi hauetan? - galdetu nion.

—Hemen gebiltzak. Eskean ibiltzeko ez diat aurpegirik eta lan bila nembilek.

—Arraioa!

—Hemen bazegoek ba...

—Nola duk izena mutiko? - Galdetu nion eta...

—Ni ez nauk mutikoa, aditu! Itxura hala baldin badiat ere, nere hamabost urteak gainean zituak— erantzun zidan.

—Beno, beno..., ez nian...

—Aitor nauk.

—Monja-etxe batera edo lan bila hastea nituan aukerak eta hau erabaki diat.

—Bakarrik aurkitzen al haiz, ala...

—Bai, umezurtz geratu nituan, orain bi hilabete eta gainera ez diat seniderik. Eta jarraitu zuen:

—Ez duk jakingo, hemen norbaitek morroirik edo honelako zerbait behar duenik?

Ni harriturik nengoen, mutiko edo mutil, nik ere hamasei urte besterik ez nuen, garaiago izatea aldea, hitzegiteko prezio eta trebetasuna harengan ikusirik:

—Nik neronek ez nike esango, baina galdetuko zioat aitari.

Besterik gabe, aitari esan nion, ea zerbait egiterik ote zengoen mutil harekin. Guk geuk, ez genedukan morroi beharrik, dohaineko izanik ere, etxezoek geunden nahiko aho.

Gure aita joan zitzaion. Mutikoa, ezkerreko hanka aurrera botarik eta eskubikoaren gainean atsegiten zengoen.

—Zer diagu mutil? Morrontza gero, astuna duk — nere aitak irribarrez esan zion.

—Bai, hala izango da, baina astunari gogor egin behar zaio-la, ikasia daukat, gainera ez daukat beste aukerarik.

—Etzekiat ba..., guk geuk ez diagu beharrik baina, hor alboko baserrian gizon alargun bat bakarrik bizi duk eta ez nike esango, baina premia izatea litekeena duk.

—Berdin zait neri, bat edo beste —Aitorrek nere aitari— norbaitekin topo agingo banuke...

Aitorrek, burua makurtu zuen eta berehala: —Adizu! Inportik ez baldin bazaizu, lagunduko aldidazu bertara iristen? — esan zion nere aitari.

—Bai, bai, hainbeste egingo diagu.

Honela ezagutu nuen Aitor, mutiko bizkor eta fiña.

Beharrez edo errukiz, nik beharrez uste, Aitor gizon alar-gun hark hartu zuen.

Gizon gogorra zen benetan, kaskaletik ere bazuen zerbait, baina langile purrukatua zen. Esan zitekeen, hala izanik, bere ondoan zengoena ere, geldi, denbora gutxi egongo zela.

Mutil koxkorra, baten soloan, bestean basoan, non ez, jo ta ke. Zaildu gabe zengoenarentzat, huraxe zen lanketa ederra.

Hilabete batzuk pasa ondoren, ez asko, nagusiak sekulako aldartea izan zuen. Ez nekien zergatik, baina hura zen hura... Inoiz ez bezalako, lan eragile eta gaiztoa bihurtu zen.

—Hiii! zapo! joan hadi aldaparora eta ur karreoan has hadi eta aska ondo bete arte, ez etorri hona — esan zion nagusiak zorrotz.

—Zertarako behar duzu aska bete ur?...

—Zertarako? —nagusiak berri zorrotz—. Premia dagoe-lako!

—Bai zera... aska erdiraino beteta ere, gehiegi da; gainera, gero, idiak lotuta soloa ere goldatzekotan gelditu ginen ba...

—Aitorrek harriturik.

—Behin esan diat eta ez nauk berriz esaten arituko. Esana aditu!

—Beno, beno... ez diot itxurarik hartzen, baino hasiko naiz —erantzun zion Aitorrek.

Hau izan zen, lehen aldiz, hain gogor lana eragiten ziona.

Aitor gaixoak, bere karreoari ekin zion, esku banatan baldeak harturik. Bostbat joan-etorri egin ondoren, hurbildu nintzaion:

—Kaixo Aitor! Zermoduz habil ba?

Zer esango diat... Hemen nenbilek al dudan moduan. Hila bete hauetan, lana zer den ikasi diat, ongi gainera —eta Aitorrek jardun zuen— Egia esan, ederki nenbilek, nagusia ere ez duk gaizki portatzen, lana eragin? bai... berak ere asko egiten dik, eh!

—Bai —nion nik— ez duk atzera begira egoten den horietakoa.

—Gaur, etzekiat zer duen, baina, inoiz ez bezalako gogortasunez eraso zidak —Aitor erdi haserre— Urez aska betetzeko eta kitto. Gero solora joateko astirik ez diagu izango eta nahi ta nahiez hau egin behar.

—Bah!

—Hego haizea edo holako zerbait izango diagu laister —esan nion irribarrez.

—Hego haizea esaten alduk? Elurra zihurrago, esango nike.

—Lasai egon hadi mutil —esan nion— aldarte horiek, denok izaten dizkiagu.

—Hala beharko dik —erantzun zidan.

Aitorrek, denbora luzean mesprezu asko jasan behar izan zuen. Zedukan izaera biziarekin, bazirudin laister lehertuko zela, baina iraun egin zuen. Mutil azkarra zen benetan, nagusiak zerbait gogorra bazuela eta, hura ezagutu nahian ibili zen. Nagusiarengandik, esker haundirik ez hartu arren, bihotzpera zen.

Nik, gure sukaldean entzunik, zerbait banekien, nahiz eta aitak eta amak aho artean pasa kontuak.

Alargun honek, denboraldi haundia zeraman iluntzetan kanpora aldeginaz eta goizaldera etxeratuaz. Dirua jokatzten ote zuenaren errezeloa nedukan.

Egun batez, erabat edanik zetorren. Aitor, astoari gurditxo erantsirik, solo aldera zihoan eta nagusia balantzeka ikusi zue-
nean, zeharo larritu zen.

—Noara hoa, basapiztia? —zion nagusiak.

—Nora?... Betiko lanera-larri egon arren —sendo Aitorrek—
gaur ere bestetan bezala, argitu du egunak.

—Ondo al zatoz? —Aitorrek ondoren.

—Hiri zer inporta zaik! —nagusiak, oso zakar jarririk—
Barrabiletan jotzen baldin bahaut, esango diat nik, zer moduz?
—eta jarraitu zuen— Soloan egin beharrekoa egin eta etorri
aidean etxera. Aitu alduk?

—Bai, bai...

Zabuka etorri arren, mihian betiko sua zekarren.

Aitorrek, laister egin zituen, beti bezala, soloko lanak. Etxe-
ratzean, nagusia, beheko suaren ondoan, aulki batean jarrita,
lo, aurkitu zuen.

Aitorrek, ez tul koxkor bat egin zuen...

—Zer duk? Karkaxa al daukak eztarrian ala? —nagusiak
ustekabeen.

—Ez ez —Aitorrek oso urduri—. Lehenbaitlehen etortzeko
esan didazu eta hemen naiz.

—Aldatzeko iturrira joan eta ekar hidak ura, gaizki-egin
horrek —nagusiak erabat zakar.

—Beste era baten esaten ez al dakizu gauzak, nazkaturik
nago dagoeneko, zuk diruak ez dakit non galtzen dituzula eta,
gero nik jasan behar zure amorruek. —Aitorrek, bere onetik
irtenik, erantzun zion.

—Nork esan dik hori!

—Esan beharrik ez dago, etxeko burubidea ikusita, berak
esaten du; ala ez? Orain dela hilabete batzu beste era batera
geunden eta zerori ere orain baino hobeto.

—Nik, ez zedukat hiregandik ezer ikasi beharrik; aitu!! Eta gutxiago kontuak eman beharrik, mukizu alua!

Eta ustekabean, alboan zedukan burduntzalia hartu ta, bota zion Aitorri. Bota eta bekaineko ederra eman ere bai.

Aitor zeharo zurituri geratu zen eta zer egingo, zer ez egingo, ihesari eman zion.

Nagusiaren madarika eta birao, hura zen errosarioa.

Aitor gure etxeordeko belarretan sartu zen eta eguerdi arte ez zen azaldu.

—Aitor! irten hadi hortik eta etor bazkaltzera —esan nion nik— Aitu alduk?

Hala, belar pilatik jaitsi eta:

—Etsi diat oraingoan, alferrik duk horrekin —Aitorrek, malkoak zeriola— esan zidan. Asko erregutu ondoren, gurekin bazkaltzera sukelderatu zen.

Koloreak mudaturik zengoen, larriturik eta jateko gogo haundirik gabe.

—Ikaragarrizko kolpe bat, ez zidak ba, erantsi... ez zedukat oraindik hainbesteko balorerik; baina hurrengoan erantzuna larria izango dik —besoak ikara batean zituela, mahiaian esan zidan.

Lasaitu hadi, mutil —esan nion— orain bazkal ezak, hobetoxogo aurkitzeko ere.

Aitorrek, bere ama askotan aitatu zidan azkenalde hartan, amatxo esaten zion, zirudienez, amaz oroitzean lasaitzen zuen barrena. Ez zen gutxiagoko ere. Zenbat sufrimentu pasa zuen, azkeneko hiru hilabetetan, berak beste inork ez zekien. Hasieran lana gogor egin arren, itxura ederreko mutila jarri zen, baina azkenaldi hartan, argala eta kolore txarrekoa.

Bazkaltzen, txita batek baino gutxiago jan zuen. Ondoren, izuor, goibel, bere etxera abiatu zen. Zer ongi-etorri izango zuen, ez zengoen esaterik, ona ez zihuraski, baina hara ez eta nora, joan behar zuen, Aitor gizarajoak?

Moskorra pasaturik zedukan, Aitor iritsi zenean eta atarian idiak lotzen ari zen, nagusia.

—Arraioa! nagusia harro —ba al hator, galdu ote hintzen edo..., nengoan..., lehen ere aditurik hengoan, nere esana egi-teko, baina alferrik hirekin.

—Esana gehiegi aditu eta bete ere egiten dut nik —erantzun zion Aitorrek.

—Gehiegi?! —zion nagusiak—. Erabat lotsagabetzen ari haiz hi! Neri erantzunik ez gero eman, aitu! Har hitzak idiak eta hanka solora, ezgauza arraioari!

Aitor, burua makurturik, pentsakor, berriz irain haiek entzunik soloruntz abiatu zen.

Batean kolpeka, bestean irainka, hura zen harria, hura.

Aitor iluntzerarte arbitan aritu zen. Etxeratzean hasi ziren, gero erremediorik izango ez zuten, gertakariak.

Afal ordukoan, Aitor lur jorik aurkitzen zen, ez fisikoki, moralez baizik.

—Beno, nik afaltzeko gogorik ez dut eta ohera noa. Botagurea era badaukat eta... —Aitor, hitz hauek, motel-motel esanik oheratu zen.

—Nahi dukana egin ezak —zion nagusiak—, baina bihar goizean goiz, behiak jaistera! Txilibitu. Emango diat nik...

Hurrengo goizean, gauza izan balitz bai, jaikiko zen, baina Aitor ezerean akuzirik gabe, ohean aurkitzen zen.

Behien orroiak entsutean, nagusia haserre bizi batean, hur-bildu zitzaion:

—Zer arraiotan hago hemen?

—Ez nago ondo, erabat ahuldurik aurkitzen naiz.

—Ahulduta? jipoi batzuen beharra daukak hik! — deadarez nagusiak.

—Jipoiak..., nahi baduzu eman ditzaidakezu, nagoen baino okerrago jarri nahi baldin banauzu — erantzun zion Aitorrek, eta musu zapi batez, kopeta eta begiondoko izerdiak kenduaz, jardun zuen:

—Sendagileari hotsegin iozu, ea ikustera etortzen den.

—Gaixo al hago, Aitor?

Ni, orduan han izatea suertatu nintzen, mandatu bat herri-tik nagusiari neramakiolarik.

—Bai, lagun hala nengoek. Sendagilea behar diat etsi etsian —erantzun zidan.

—Beno, oraintxe joango nauk.

Nagusia, purruskada bat eginaz... sendagilea?... zion, aldeginaz.

—Horixe, sendagilea?

Ez, ez botika sendagile behintzat, ez zedukan haren beharrik.

Nik amari, sendagilea etortzerako, han egon zedin, esan nion. Laister, antz eman zion gure amak, gaixorik ez baina, errukigarri zengoela Aitor.

Sendagileak ez zuen zer egite haundirik izan. Eta esan zigun, Aitorrek entzungo ez zuen leku batean:

—Mutil honek ez dauka nik sendatzeko moduko gaitzik, bestelakoa dauka honek.

Hori besterik ez zuen esan, baina ongi ulertu genion, amak eta biok.

Hark sendatzekorik ez?... ez! huraxe zen egia.

Ama eta biok, berriz logelara hurbildu ginen, eta halako batean:

—Gaizki nago, lagun idazue!

—Lasai mutil, lasai —esan nion— eta izerdi larri hotz batek, aurpegia eta ile guziak, blai eginda utzi zizkion.

—Zer duk mutil —zion nere amak.

—Non dago nere ama, ama maitea, non zaude amatxo, gaizki portatu al naiz? Amatxo barkatu! — Begiak hertsirik eta ahoa, pats zuriz zuela, eldarniatzen hasi zen Aitor.

—Hau duk miseria —zion gure amak, erabat larriturik.

—Aitor! Entzuten al didak? Ni nauk! Hemen nengok! Zerbait nahi al duk? —Ni ere larriturik aurkitzen nintzen.

Orduan hitza joan zitzaion.

Hil egingo ote duk hau — nion nerekasa.

Mutil harekin, ez nuen inoiz jolasean ibiltzeko aukerarik izan. Hobeto esan, berak ez zuen izan; baina halere asko maite nuen, lehenengo egunetik asko gustatu zitzaidan eta nere aldean izaera askoz zendoagoa zedukan; baina nere maitasuna edo lagun izan nahi hura, ez nuen ager ahal izaterik izan.

—Aitor! Zer duk! — ekin nion berriz.

«Kaixo lagun», edo honelako zerbait erantzun zidan; ez baitzitziaion ia ulertu.

—Aitor mutil, egon lasai, laister bizkortuko haiz eta.

Nere ama, letaniak esaten hasi zen eta batbatean, nere barren, erabat nahastu zen. Zer zen hura?

—Mutiko hau, hiltzen ari duk! Hiltzen! Joan hadi abade bila, bizkor. Elizakoak behar dizkik, joan hadi! — nere amak deadarka.

Hilzoriko egin beharrak egin zitzaizkion. Bi egunetan zentzurik gabe egon zen. Nagusia ere, benetan larritu zen. Ez zuen honelakorik espero. Baina hura zen erruduna, amak ematen duen maitasunik ezin ziezaiokeen eman, baina bai bero gehiago, harreman sakonagoak, hark eman zizkionak baino samurrago-

ak, eta..., bai, hura zen erruduna, osorik ez bazen ere, bai gehien.

Hirugarren egunean, begiak, ikaragarritzko indarra egingo bazuen bezala, poliki poliki, ireki zituen. Arratsaldean zen. Ezpainak zimurtzen zituen eta halako batean: —Gaizki nago! ez daukat indarririk! nere amatxo maitea, non otedago? gaiztakeririk egin al dut amatxo? — zion, hitzak nahastuaz.

—Ez duzu egin, amatxo oso laso duzu zurekin — esan zion, gure amak goxo, goxo. Orduan zizpuru luze bat egin zuen Aitorrek eta berriz zentzuna galdu zuen.

Hurrengo goiza, zirrarezko, kristorena, izan zen. Goiz erdi aldera, begiak ireki zituen. Ikaratuta bezala, buru bero, esnatu zen.

Nere ama, letaniekin jarraitzen zuen. Halako Batean: —Ama!! Jainko!! oihu ikaragarria eta indarrezko ostikada bat emanaz, azken arnasa eman zuen.

Aitor, hamasei urte eta maitasunik ezagutu gabe, askoren errekgarri, izan zena.

Aitor nere lagun... hobearen eskale... nork esango zuen, zu hala, hain bizkor, hain ustekabea... joango zinela?